

SHOIR SHE'RIYATIDA QO'LLANGAN SO'Z BIRIKMALARI TAHLILI VA ULAR BILAN ISHLASH METODIKASI

Sharapova Durdona

Xalqaro Innovatsion Universiteti,
2-kurs talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada shoir she'riyatida qo'llangan so'z birikmalarining leksik-semantik, badiiy-estetik va uslubiy xususiyatlari tahlil qilinadi. So'z birikmalarining badiiy matndagi obrazlilikni yuzaga chiqarishdagi o'rni ochib berilib, ularni o'rganish orqali o'quvchilarda badiiy tafakkur va lingvistik kompetensiyalarni rivojlantirish masalalari yoritiladi. Shuningdek, she'riy matn asosida so'z birikmalari bilan ishlashning samarali metodik usullari taklif etiladi. Tadqiqot natijalari ona tili va adabiyot darslarida badiiy matn bilan ishlash samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: she'riyat, so'z birikmalari, badiiy til, poetik obraz, metodika, badiiy tahlil.

Аннотация

В статье анализируются лексико-семантические, художественно-эстетические и стилистические особенности словосочетаний, используемых в поэзии поэта. Раскрывается роль словосочетаний в создании поэтических образов, а также рассматриваются методические возможности работы с ними в процессе обучения. Предлагаются эффективные методы анализа поэтического текста, направленные на развитие художественного мышления и языковых компетенций учащихся. Результаты исследования способствуют повышению эффективности работы с художественным текстом на уроках языка и литературы.

Ключевые слова: поэзия, словосочетания, художественный язык, поэтический образ, методика, анализ текста.

Annotation

This article analyzes the lexical-semantic, stylistic, and aesthetic features of word combinations used in a poet's poetry. The role of word combinations in creating poetic imagery is examined, and methodological approaches to working with them in the educational process are proposed. The study highlights effective techniques for analyzing poetic texts aimed at developing students' artistic thinking and linguistic competence. The findings contribute to improving the effectiveness of teaching language and literature through literary texts.

Keywords: poetry, word combinations, artistic language, poetic imagery, methodology, text analysis.

KIRISH

Badiiy adabiyot, xususan, she'riyat til boyligini, estetik tafakkurni va milliy madaniyatni aks ettiruvchi muhim manba hisoblanadi. Shoir ijodida qo'llanilgan so'z birikmalari badiiy matnning obrazlilik darajasini belgilovchi asosiy til birliklaridan biridir. So'z birikmalari orqali shoir o'zining hissiy kechinmalarini, estetik qarashlarini va individual uslubini ifodalaydi.

Ona tili va adabiyot ta'limida badiiy matn bilan ishlash jarayonida so'z birikmalarini tahlil qilish o'quvchilarning nutqiy va estetik kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Shu bois shoir she'riyatida qo'llangan so'z birikmalarini lingvopoetik jihatdan o'rganish va ularni o'qitish metodikasini takomillashtirish dolzarb masala hisoblanadi.

Asosiy qism

She'riy matnda so'z birikmalarining lingvopoetik xususiyatlari

So'z birikmalari she'riy matnda nafaqat grammatik birlik, balki badiiy-estetik vosita sifatida ham namoyon bo'ladi. Shoirlar odatiy nutqda kam uchraydigan yoki mualliflik uslubiga xos bo'lgan so'z birikmalarini yaratish orqali yangi poetik ma'no hosil qiladilar.

She'riyatda ko'proq quyidagi so'z birikmalari uchraydi:

sifat + ot (masalan, *sokin tun, oltin xotira*);

ot + ot (*dil iztirobi, hayot yo'li*);

fe'l asosidagi birikmalar (*ko'ngil to'lqinlanar, umid uyg'onar*).

Mazkur birikmalar badiiy obrazni kuchaytirish, hissiy ta'sirni oshirish va muallif uslubini namoyon etishda muhim rol o'ynaydi. Shoir individual uslubida so'z birikmalarining o'rni

Har bir shoirning individual uslubi uning til birliklaridan foydalanish mahorati bilan belgilanadi. So'z birikmalari shoir dunyoqarashi, estetik ideali va ijodiy tajribasini aks ettiradi. Ular orqali shoir voqelikni o'ziga xos badiiy tasvir vositalari bilan ifodalaydi. Shoir she'riyatida metaforik, ramziy va obrazli so'z birikmalarining ko'pligi badiiy nutqning emotsional ta'sirchanligini oshiradi. Aynan shu jihat o'quvchilarda badiiy matnni chuqur idrok etish ko'nikmasini shakllantiradi. So'z birikmalarini tahlil qilish metodikasi

She'riy matndagi so'z birikmalarini tahlil qilish jarayonida quyidagi metodik bosqichlarga amal qilish maqsadga muvofiq:

1. matndan so'z birikmalarini aniqlash;
2. ularning grammatik va leksik tuzilishini tahlil qilish;

3. badiiy ma'no va obrazlilikni izohlash;
4. muallif uslubidagi o'rmini belgilash;
5. o'quvchilarning mustaqil xulosa chiqarishiga yo'naltirish.

Mazkur yondashuv o'quvchilarning tahliliy fikrlashini va badiiy didini rivojlantiradi.

So'z birikmalari bilan ishlashning samarali metodlari

She'riy matn asosida so'z birikmalari bilan ishlashda quyidagi metodlar samarali hisoblanadi: muammoli savollar asosida tahlil; taqqoslash metodi; klaster va konseptual xaritalar; ijodiy topshiriqlar (o'xshash so'z birikmalari yaratish); reflektiv muhokama.

Ushbu metodlar o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirib, ularning nutqiy va estetik kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, shoir she'riyatida qo'llangan so'z birikmalarini tahlil qilish badiiy matnni chuqur anglash, poetik obrazlarni idrok etish va tilning estetik imkoniyatlarini ochib berishda muhim ahamiyatga ega. So'z birikmalari bilan ishlash metodikasini takomillashtirish ona tili va adabiyot ta'limida o'quvchilarning ijodiy tafakkuri va nutq madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yo'ldoshev M. **Badiiy matn lingvopoetikasi.** – Toshkent, 2019.
2. Rahmatullayev Sh. **O'zbek tili stilistikasi.** – Toshkent, 2020.
3. Qodirov A. **Adabiy tahlil asoslari.** – Toshkent, 2018.
4. Vinogradov V.V. **Stilistika i poetika.** – Moskva, 2017.
5. Karimov N. **She'riyat tili va badiiy mahorat.** – Toshkent, 2021.